

УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ.

Видає і редагує Український Військовий Генеральний Комітет

Адреса: Київ, В.-Володимирська вул. Педагогічний Музей.

ПЕРЕДПЛАТА: На рік—9 карб., на пів року—5 карб., на 3 місяця—3 карб.

Київ, 4 Вересня.

Українізація війська останніми часами була поспована. Після того, як став верховним главнокомандуючим Корнілов, а на посаді главнокомандуючого півд.-зах. фронтом опинився Денікін, почалась величезна плутанина в сій справі. Дівізії, що призначались для українізації і по волі ставали українськими, несподівано викреслювались з числа тих, для яких призначались українські поповнення, а сі останні починали поповнятися випадковими маршовими ротами. Попередні розпорядження про цілковиту українізацію дівізій, себто про українізацію не тільки піхотних частин дівізій, але й усіх спеціальних частин та установ приданих до них, стали, з наказу ставки та штаба південно-західного фронту одмінятись. Обіцянки, ствержені офіційними телеграмами, про одкриття шкіл прапорщиків для українців, теж стали перекручуватись: дали обіцянку на дві школи, потім сказали, що, мовляв, буде й одної, а нарешті, і справу про ту школу бідолашну завели в такий кутік, звідкіль її витягти стало трудно. Взагалі наплутали так, що сталася форменна каша, яку свідомо, видимо, і навмисне заварили вороги—видимі й невидимі, українського військового руху. Генеральний Комітет вживав всіх заходів, щоб поладити справу і додержати порядку, ладу і тої програми, яку було вироблено на нараді в ставці верховного главнокомандуючого, коли ним був ген. Брусилів. Але заходи сі пішли на марно і плутанина ще більше закручувалась в якесь кубло суперечних наказів і розпоряджень. Те велике незадоволення, яке викликалось на місцях, серед людей, отакою неповажною і недостойною політикою, можна собі уявити: воно було великим і гострим, родило обурення і незадоволення. Хай наші товариші і на фронті і в тилу знають, що найбільше боліли душею за справу ми—члени генерального комітету, яким доручено було керувати і стояти на сторожі її і які не могли, не в силі були покласти край тій політиці крутіства.

Бунт Корнілова дав змогу відчувати необхідність єднання демократії і коордінації всіх сил революційного фронту.

Прояснюється обрій нашого життя. Генеральний Комітет вживає сил і всіх заходів, щоб в звязку з цім поладити пекучу для нас справу українізації війська. Хай певні будуть українські воєнки, що ми стоїмо на сторожі революційного моменту і розуміємо значіння сучасних подій. Розуміючи їх ми зробимо належні висновки.

С. Петлюра.

В справі затвердження Українського Військового Генерального Комітету.

Від управляючого військовим міністерством до генерального комітету надійшла така телеграма:

„Зважаючи на попередні переговори тимчасового уряду з представниками Української Ради, сучасне становище українського питання і остаточно встановлену загальну точку погляду тимчасового уряду на автономію України і її межі, Військовий Міністр визнав можливим затвердження Українського Генерального Комітету при умові певного опр-длення його прав і обов'язків з тим, щоб: 1) Комітет визнав для себе і для всіх українських військових організацій і військових частей обов'язковим повне підлягання розпорядженням військової влади; 2) Щоб Комітет не розпоряджався безпосередньо ніякими українськими частями, ніякою категорією воєннослужащих і воєннообязаних українців; 3) Що б допомогу військовому відомству по формуванню українських частин Комітет давав в межах, що будуть установлюватись по уповноваженню тимчасового уряду вищою військовою владою і що б тим же обсягом обмежувалось взагалі втручання Комітету в обсяг уповноважень військової влади в дієвій армії, на Україні і на всім просторі Росії.

Через се, затвердження Українського Генерального Комітету може бути переведене тільки тоді, коли буде представлений докладний устав діяльності комітету на вище наведених основах з докладами списку дійсного його складу“.

Після сього і Генеральним Комітетом по обміркування справи було вироблено слідуєчий:

Статут Українського Військового Генерального Комітету.

I. Мета заснування Комітету.

Український Військовий Генеральний Комітет ставить собі метою:

1) Об'єднання всіх воєннослужащих українців на ґрунті культурно-національних потреб та розвитку серед них горожанської самосвідомости.

2) Бути посередником по між окремими військовими українськими організаціями та правительством.

3) Регулювати і упорядковувати українські військові організації, порядкувати формуванням та українізацією військових частин та команд і допомогати їм в цьому напрямі.

4) Допомогати військовому відомству у всіх необхідних мірах в напрямі, пункту 3 роз. I.

5) Допомогати переведенню в життя реформ, які направлені на зміцнення бойової здатности армії, підтримання дисципліни з забезпеченням принципів демократизму та горожанських гарантій в армії.

6) Допомогати в підтриманні порядку і забезпеченні спокою населення України, особливо під час демобілізації армії згідно з планом демобілізації.

II. Функції Комітету.

Для здійснення зазначеної мети Комітет:

1) Допомогає організації українців у всіх військових частинах та установах шляхом вироблення провідних вказівок згідно з загальними інтересами армії та держави.

2) Сприяє вихованню офіцерів та солдат в дусі ідей горожанства для чого: а) видає свій орган, книжки, брошури і т. и., б) перекладає на українську мову необхідні підручники, установи та інші книжки, в) улаштовує курси, лекції, докладні т. и., г) скликає з'їзди, зібрання, наради на загально військових умовах, д) постачає воєннослужащим українську літературу.

3) Установлює безпосередній зв'язок з усіма існуючими військовими українськими організаціями (комітетами, радами, громадами і т. и.)

4) Розробляє і подає на затвердження військового та морського міністра та верховного главнокомандуючого проекти потрібних засобів по формуванню, комплектуванню та українізації військових частин, інституцій та установ і по всіх питаннях, що торкаються українізації в армії та флоті.

5) Наглядає за правильним переведенням на місцях всіх згаданих в попереднім пункті заходів що стосуються до українських формувань.

6) Зноситься з військовим міністром та верховним головнокомандуючим, командуючими військами і другими військовими начальниками по всіх питаннях, що входять в обсяг діяльності комітету.

7) Веде списки (учет) особистого складу чинів-українців в військових частинах, інституціях та установах.

8) Допомогає вказаним в попереднім пункті чинам в переводах, переміщеннях і призначеннях на посади, входячи в відповідні зносини та ходатайства.

9) В відношенні чинів українських частин комітет має право стежити за службою командного складу і входити в зносини і ходатайства про заміну чинів не відповідних своему призначенню.

10) Комітет має право атестації командного складу при призначенні на посади в українські частини.

11) Вияснює потреби українських військ і вживає законних заходів до їх задоволення.

12) Організує юридичну допомогу воєннослужащим українцям.

III. Організація і склад.

1) Український Військовий Генеральний Комітет, будучи інституцією виборною і знаходячись при Центральній Раді, затверджується військовим міністром і в своїй діяльності підлягає йому безпосередньо.

2) Для здійснення своїх завдань Комітет одержує кошти із сум військового відомства по представляємих їм штатах та обрахунках.

3) Члени Комітету числяться в постійній командіровці з своїх частин, з скороненням всіх видів грошового довольства до затвердження штатів.

4) Комітету надається право входити з представленням про поповнення свого складу прикомандруванням осіб з військових частин, інституцій та установ

5) При комітеті знаходиться канцелярія, що складається згідно з штатами. Писарський склад канцелярії комплектується шляхом переведення писарів з військових частин та інституцій.

6) Комітет має своїх представників при військовій міністерстві, головному управлінні генерального, головного штабів, при ставці верховного головнокомандуючого, при штабах фронтів і по мірі потреби при других штабах і інституціях армії і флоту.

7) У внутрішній своїй діяльності комітет керується цим самим виробленим наказом.

8) Окремі галузі робіт комітета розкладаються між його членами постановою загальних зборів комітета.

Підписав: Голова Комітета *Петлюра*.

Скріпив Секретар *С. Колос*.

Сей устав Генеральним Комітетом уже поданий тимчасовому урядові на затвердження.

Зрадницький замах на волю народню.

До Народу!

ПЕТРОГРАД, 27. Офіційно. 26. серпня ген. Корнілов прислав до мене члена Держ. Думи Володимира Миколаєвича Львова з домоганням щоби Тимчасовий Уряд передав всю горожанську і військову владу йому з тим, що він відповідно до свого погляду утворить новий Уряд для управління державою. Що уповноваження члена Держ. Думи Львова на зроблення мені такої пропозиції є дійсним, те заявив мені генерал Корнілов підчас розмови зо мною по прямому проводу. Додаючи в представленні таких домагань, звернених в моїй особі до Тимч. Уряду, бажання деяких кол руського громадянства використати прикре становище держави для встановлення державного ладу, який противоричить здобуткам революції, Тимчасовий Уряд визнав необхідним для рятунку отчизни. волі і республіканського ладу дати мені уповноваження вжити спішних і рішучих заходів, щоби в корні полкати кінець всяким спробам замаху на верховну владу в краю і на здобуті революцією права горожан. Я вживаю всіх необхідних засобів для охорони волі і ладу в країні та про ці заходи в свій час повідомлю населення:

Разом з тим приказую:

1) Генералу Клембовському головнокомандуючого арміями північного фронту, який боронить шляхи в Петроград, тимчасово вступити на місце головнокомандуючого, остачуюсь в Пскові.

2) Оголосити місто Петроград і Петроградський повіт на військовому положенню, з поширенням на нього правил про місця, які знаходяться в військовій стані (ст. зак. Т. 2 заг. уст. губ. ст. 23. Прил. вид. 1892 р. продовж. 1912 р.).

Закликаю всіх горожан до повного спокою та заховання ладу, необхідного для рятунку отчизни. Всіх хто служить в армії і флоті, закликаю до повного віддання себе і спокійного виконання свого обов'язку для рятунку отчизни від зовнішнього ворога.

Міністр-председатель, військовий і морський міністр *А. Ф. Керенський*.

27 серпня, 1917 року.

Від української Центральної Ради.

Люті вороги волі народньої та нового ладу піднялися, щоб повернути старі осоружні порядки, щоб повернути панування царя та його слуг.

Скористувавшись з того великого лиха, що сталося в останні дні на фронті, Верховний Головнокомандуючий генерал Корнілов, отой самий, що дався добре в знаки трудящому селянству, повстав проти Временного Правительства.

26 августа він разом з іншими генералами потребував, щоб Временне Правительство передало всю владу державну до його рук.

А коли Временне Правительство рішуче одкинуло таке злочинне домагання та скинуло його, Генерал Корнілов розіслав скрізь наказ до війська та населення, щоб вони не слухалися Временного Правительства, щоб слухалися тільки його.

Народи землі Української! Робітники, селяне, солдати й усі інші громадяне нашого краю!

Велике, тяжке лихо сталося б, коли б генералові Корнілову вдалося повернути народ і військо проти правительства.

Полита кров'ю народньою, завойована тяжкими жертвами воля—булаб знищена. Селянство й робітництво було б вкрай руйноване та вкинуто в колишню страшну панську та царську неволю.

І тому Українська Центральна Рада кличе все населення України до дружньої боротьби проти Корнілова проти всіх темних та ворожих сил.

Українська Центральна Рада кличе всіх людей землі Української не слухатися наказів Корнілова й інших ворогів революції.

Українська Центральна Рада оповіщає всіх громадян сел і городів України, що законне правительство в Росії тільки Временне Правительство, а на Україні Українська Центральна Рада та її Генеральний Секретаріат.

Українська Центральна Рада та Временне Правительство в добрій згоді стали разом до оборони народніх прав, до боротьби з ворогами революції, взяли владу до своїх рук.

Народи України!

Настав грізний час!

Станемо ж дружно й міцно коло Временного Правительства і Української Центральної Ради на оборону нового ладу.

Уживемо всіх сил наших до того щоб не попустити повороту старих порядків!

Сила організованого свідомого народу непереможна.

У Києві.

Року 1917, серпня 28 дня.

До Населення!

Горожане!

Замах контр революціонерів з генералом Корніловим на чолі на верховну владу держави ставить перед органами влади на місцях завдання рішучої боротьби з проявами контр революції.

Закликаючи горожан до спокою і оборони інтересів революції, заявляємо що всі замаху на здобутий революцією лад, звідкіля вони-б не йшли, буде подавлено всіма засобами військової і горожанської влади.

Генеральний Секретаріат Української

Центр. Ради.

Командуючий військом Київської

військової округи *Н. Оберучев*.

Військовий Комісар Київської військової округи *І. Кірієнко*.

Комісар Тимч. Уряду м. Києва *Н. Страдомський*.

Київський міський гол. *Рябцов*.

Начальник міліції *А. Лепарський*.

Виконавчий Комітет Ради Робітн.

Деп. Виконавчий Комітет Ради Салд. Деп.

Київське Центр. Бюро професійних спілок.

Представники політичних партій: укр. соц.-рев., укр. соц.-дем. с.-д. меншевіков. соц.-дем. большевіков, соц.-революціонерів, бунда, об'єднанні евр. соц. партії.

Від Генер. Секретаріату Укр. Центр. Ради.

Губернським і повітовим комісарам і громадським організаціям.

З огляду на небезпеку, яка прозить краєві і цілій Росії, з боку контр революції відповідно до постанови Української Центральної Ради, Генеральний Секретаріат, як вищий орган урядової влади на Україні, стоячий в тісній контакті з тимчасовим Урядом, приписує повдержуватися від виконання распоряжень як Корнілова, так й інших начальників, коли вони не будуть затвержені Секретаріатом; бути готовим до подавлення контр-революційних виступів; негайно повідомляти Генеральний Секретаріат про всі випадки ворожого відношення до Тимчасового Уряду, Української Центральної Ради й її Генерального Секретаріату.

Генеральний Секретаріат Української Центральної Ради.

Радам Робітничих, Салдатських і Селянських Депутатів.

Для об'єднання до боротьби з контр-революцією, Українська Центральна Рада закликає всі Ради Робітничих, Селянських і Салдатських Депутатів бути в сталім контакті з нею, повідомляючи Генеральний Секретаріат про всі випадки

ворожого відношення до Тимчасового Уряду, Центральної Ради, або її Генерального Секретаріату.

Генеральний Секретаріат Української Центральної Ради.

До тимчасов. Правительства.

Головою У. Ц. Ради послана така телеграма:

„З огляду на гостроту моменту, коли контр революція отверто виступила проти Тимчасового Правительства і нового ладу, коли можливі контр-революційні виступи в краю й різні деструктивні (руйнуючі) виступи й екцеси, в цілі рішучої боротьби з контр-революцією і оборони завоеваної волі, для чого в першу чергу необхідна тверда власть, яка користується авторитетом у населення, Українська Центральна Рада просить Тимч. Правительство поспішитися з затвердженням Генерального Секретаріату в такому складі:

Голова Секретаріату й Секретарь по внутр. справах *В. К. Винниченко*, просвіти—*І. М. Стешенко*, фінансів—*М. І. Туган-Барановський*, міжнародних справ—*А. Я. Шульгин*, ген. контрол-ор—*А. Н. Зарубін*, ген. писар—*А. І. Лотоцький*, комісар при Тимч. Прав. по справах України—*П. Я. Стебницький*. Питання про секретаря праці вирішується. Напевне буде не українець“.

Голова У. Ц. Р. *М. Грушевський*.

Секретарь *Постоловський*.

Всю владу на Україні Генеральному Секретаріату.

Вночному екстренному засіданні з 27 на 28 серпня в зв'язку з подіями останнього моменту Всеукр. Рада Військ. Депутатів ухвалила:

§ 1. Приймаючи на увагу, що останні виступи контр революційних сил в Петрограді і Ставці загрожують здобуткам революції, В. Р. В. Д. пропонує Українській Центральній Раді негайно взяти в свої руки через Генеральний Секретаріат всю владу на Україні.

§ 2. В справах військових нехай Укр. Цент. Рада. предпиме Секретареві по Військових справах проводити в життя постанови 2 го Військового з'їзду і наслідуюче засідання Комітету Ц. Ради представити справоздання за свою роботу в справі українізації війська.

Зрадницький похід.

Вже на Московській нараді, скликаній тимчасовим правительством з метою довідатись про політичний настрій всіх громадських груп, почувлись все дужчі та дужчі згуки контр революційного гromу. Тут промайнула ціла низка контр-революціонерів: Генерал Корнілов з певністю виконання правительством пропозицій головнокомандуючого що до врятування Росії від загибелі; генерал Каледін, який взяв на себе сміливість говорити від імені 12 козацьких військ, обурюючись проти армейських комітетів та дискредитуючи їх діяльність; невгований Шульгин, ідеолог єдиної та неділимой Росії і несть числа цій славній зграї.

Вона лютує, а революційна демократія все щільніше та щільніше згукуює свої ряди, аби дати їй одсіч.

Тут до речі зауважити, що правительством в особі Керенського, хочай загрожувало рішучими заходами проти провокаційних замірів темних сил, все ж занадто виявило довірливості, тримаючи Корнілова, завтрапного бунтаря, на надзвичайно відповідальній посаді верховного головнокомандуючого. Це робить честь серцю, але не державному розуму.

Вночі на 26 серпня зі ставки почали надходити до тимчасового уряду небезпечні звістки про державну зраду. Керенський по прямому проводу викликав Корнілова, який не хтів з початку балакати, і попрохав його дати йому пояснення. Верховний головнокомандуючий відповів, що до міністра звернеться з приводу цього його уповноважений. 26 серпня до Керенського явився член державної думи Львов з дорученням від Корнілова до тимчасового правительства, аби воно зріклося уповноваження і передало всю владу державну Корнілову, який один призначений Богом скласти новий кабінет та врятувати Росію. Керенський на се відпавів арештом Львова.

Правительство не дрімало і стало на шлях рішучих заходів. Негайно скликано в той же день одну і другу міністерські паради. Настрій був однастайний.

26 серпня правительство видало наказ про арешт Корнілова, але він в своїй ставці неприступний: оточив себе прихильним до нього військом. Серед Петроградського гарнізону та населення панувала певність в перемогу над бунтарем. Правительство звернулось до багатьох армейських комітетів і отримало од них повідомлення про підтримання тимчасового уряду. Багато козацьких частин висловилося в тому ж змісті.

Втакий скрутний час правительство визнано необхідним витворення директарії такого складу: на чолі її стоїть Керенський, члени: Скобелів, Авксентьев, Некрасов та Терещенко. 27 серпня стало відомо, що на Петроград ідуть війська Корнілова, яким було сказано, що вони мають втихомирювати большевиків. Війська обмануто, бо з боку большевиків не було ніяких вчинків, навпаки—вони закликали петроградське населення до спокою. Кронштадці, цей осередок большевизму, прислали делегацію до уряду з висловленням повної покірності йому.

Сутічка межі правительственими та Корніловськими військами військами сталася біля станції Луга. Війська Корнілова складались переважно з диких дивізій. Військо зрадника генерала йшло до Петрограда в кількості 9 ешалонів. Аби запобігти вступу бунтарських військ до Петрограду, правительством видано розпорядження розбівати залізнодорожну путь біля станції Северіно. Організація змови складена певною рукою. Отаман донського війська Каледін поїхав на Дін підмовляти козаків. Корнілов дав розпорядження донським козакам зайняти Одесу, але розпорядження не досягло мети, в Москву послав телеграму, аби слухались лише його приказів, особисто надіслав телеграму до начальника штабу Київської Округи ген. Оболенцева, аби той захопив город в свої руки, але телеграму перехопили і Оболенцева арештувано.

Загальна кількість прихильного до Корнілова війська сягає 120 тисяч. Розуміється, ця цифра невелика в порівнянні з всією революційною армією, яка

вся підтримує тимчасовий уряд. Серед Корнілового війська почалося вагання, бо воно дізналось про обману і почало переходити на бік тимчасового уряду.

Правительство приступило до арештів всіх небезпечних осіб: арештовано Пурішкевича, виано розпорядження про арешт генерала Крилова, який мав керувати бунтарською кавалерією.

Всі головнокомандуючі армій не підтримують Корнілова, крім головнокомандуючого півд.-захід. фронту генер. Денікіна, начальника його штабу ген. Маркова, та генер. квартирмейстера Орлова. Вони заслали до правительства телеграми про своє приєднання до намірів Корнілова. Їх арештовано і над ними буде суд. В зв'язку з контр-революційними заходами Корнілова скрізь по Росії проводяться по розпорядженню правительства арешти.

Заарештовано комісара при штабі верховного головнокомандуючого Флюненка.

В Києві зроблено трус в помешканні Шульгина, редактора чорносотенської газети, і взято під арешт.

В Одесі заарештовано двох гусар-офіцерів Смирнова та Андріва, які, думали заснувати партізанський отряд.

По розпорядженню тимчасового уряду на посаду главноверха призначається Кеуєнський, військовим міністром бувший начальник московської округи Верховський, який різниче відмовився підмовився підлягати розпорядженням Корнілова, Головнокомандуючим півд.-захід. фронтом—Драгомиров.

В боротьбі з походом контр-революції демократія виявила себе справжню організованою силою. Але не треба забувати, що провокація буде ще не раз змагатися, аби захопити владу в свої руки і тому треба негайно мобілізувати всі революційні сили. Тому необхідно рішуче приступити до утворення війська по національному принципу, таке військо буде найкріпчим оборонцем здобутків революції і усуне всяку можливість провокаційних змов, бо кому як не визволенням націям обороняти волю.

О. Грущенко.

Небезпечна організація.

В тяжкому стані перебувають народи Російської республіки. З одного боку ненажерна війна, з другого—контр революційні заходи старорежимців.

Розпинається демократія, а лицарі романовського ладу втішаються, та руки потирають: їм того тільки й треба. Але не вдається цим плазунам досягнути своєї темної мети.

І от чорні лицарі, частина провокаційної армії, згуртувалась і знайшла собі захист при ставці верховного головнокомандуючого Корнілова. Це так званий союз офіцерів, який під крилом головнокомандуючого Корнілова відчуває себе в ставці справжнім господарем. Він розсилає, по комітетах армій телеграми з надписами генералів квартирмейстерів „для исполненія“.

Водній з них С. О. протестує проти ніби то зрадницької поведінки Петроградського Совіту Роб. та Солд. Деп., який запросив на своє засідання відомого в Європі соц. дем. Отто Бауера. Союз висловлює обурення і закликає до суду над Сов. Роб. та Солд. Деп. за державну зраду. Бачите, О. Бауер, який багато писав по національному питанню і все своє життя покладав на

те, аби боротись за визволення всіх пригнічених націй, для об'єднаних офіцерів є запеклим ворогом.

Таке поводження Союзу офіцерів характерне для його світогляду. Між Вільгельмом з завойовницькими намірами та Бауером, заступником пригнічених трудящихся для союзу офіцерів немає ніякої різниці.

І от таке коділо пробував біля ставки та має претензію керувати судбами Росії та спасати честь армії.

А спасення Росії воно вбачає в тому, аби Корнілову була дана повна та необмежена влада. Корнілов же до того дуже охочий: він вже пропонує тимчасову правительству зріктися своїх обов'язків та доручити йому, Корнілову, підібрати новий кабінет.

Ці провокаційні наміри дуже жваво підтримує Союз офіцерів, лицемірно зауважуючи, що він організація професійна і втручатися в політичні справи не його мета.

О. Грущенко.

Зрадницьке повстання генер. Корнілова і Штаб Південно-західного фронту.

(Од власного кореспондента).

Події відбувались тут в такому порядку: 27 серпня вечір були скликані всі офіцери генерального штаба і представники по одному від кожної частини. Начальник штаба на засіданні розповів, що главнокомандуючим фронту одержана телеграма од верховного главнокомандуючого, в котрій говориться що на вимогу Керенського, Корнілов одмовився взяти обов'язки верховного главнокомандуючого і виїхати до Петербургу.

Далі начальник штаба сказав що треба спасати армію і що він і Главнокомандуючий фронтом послали вже Корнілову телеграму з співчуттям, а також сказав офіцерам, що треба робити, а що і як не сказав.

Далі начальник штаба наказав опечатати редакції і приготував козаків оренбуржців на окраїнах міста, ждучи „експресів“ Але ранком всі ті приготування здались ні до чого. Козаки відмовились захищати штаб. Коло 11 год. ранку прибули броневі автомобілі з помішником комісара і членами виконавчого комітета начолі. За ними сотня ополченців (де 80% українців), ординарський ескадрон (95% українців) і другі частини штаба і гарнізону з кулеметами. Всі війська охопили штаб. Козаки сотнями переходили на сторону тимчасового уряду, або розбігались.

Пояснення пройшли мирно. Главнокомандуючий згодився взяти увесь контроль над телеграфом Виконавчому Комітетові. Був взятий обов'язок від главнокомандуючого і всіх генералів, щоб вони нікуди не виїзжали.

Все обійшлося без жадного вістрілу Вечір козаки були виведені з міста, котре охороняли революційні войска.

29 в 4 години, коли наблизились надійних людей для заміщення, були арештовані главнокомандуючий, начальник штаба і прочі штабні чини.

Тимчасово призначено Огороднікова Главнокомандуючим фронтом та начальником штаба, генералом квартирмейстеров—підполк. Громико.

Українські організації і повстання генерала Корнілова,

Ще один випадок, ще одна змога виявилася, аби російська демократія зрозуміла природу українського народного руху, а зрозумівши зробила відповідні висновки і виправила свої помилки.

Випадок цей—повстання генер. Корнілова проти Тимчасового Уряду. В цій зрадницькій історії українська демократія, її повномочні органи, активною роботою показали, що інтереси народні, інтереси революції вся Українська демократія буде боронити разом з демократіями інших народів.

Як тільки одержані були відомості 27 серпня в 12 годин ночі, всі українські організації розпочали свої приватні і негайні наради На другий день разом з іншими демократичними організаціями м. Києва українські організації виробляли міри, вживали заходів для припинення повстання Корнілова.

І треба сказати, що наші, вибрані народом органи зробили все, що було можливо для цієї ліквідації!

Перше повідомлення про події, які вийшли в Києві, було повідомлення Центральної Ради, вміщене у „Віснику“.

В цьому повідомленні Центральна Рада, повідомляючи про події, про замах ген. Корнілова на Правительство „оповіщає всіх громадян сел і городів України, що законне правительство в Росії тільки Временне Правительство, а на Україні Українська Центральна Рада та її Генеральний Секретаріат.

Українська Центральна Рада та Временне Правительство в добрий згоді згоди стали разом до оборони народних прав, до боротьби з ворогами революції, взяли владу до своїх рук. Народи України! Настав грізний час. Станемо дружно й міцно коло Временного Правительства і Української Центральної Ради на оборону ладу. Уживемо всіх сил наших до того, щоб не допустити повороту старих порядків!

Окрім цього повідомлення, Центральна Рада, Через виконавчий свій орган—Генеральний Секретаріат,—разом з іншими київськими організаціями (партиями, радами солдатських, робітничих депутатів і т. п.) видала відозву до населення м. Києва з закликом „до спокою і оборони інтересів революції“

Разом з тим Генеральний Секретаріат розіслав всім губернським, повітовим комісарам громадським організаціям телеграфне повідомлення з приписом не виконувати розпоряджень як Корнілова так інших начальників і бути готовим до подавлення контр-революційних виступів; негайно повідомити Генеральний Секретаріат про всі випадки ворожого відношення до Тимчасового Уряду, Української Центральної ради й її Генерального Секретаріату. Радам робітничих, солдатських депутатів України Генеральний Секретаріат надіслав телеграму з закликом бути в сталім контакті з Центральною Радою“.

Разом з цим у всі важніші міста виїхали комісари Ради з відповідними директивами. Не меншу участь взяв в ліквідації повстання Корнілова Генеральний Військовий Комітет, Всеукраїнська рада військових депутатів та інші українські організації.

Генеральний Комітет не вагаючись ні хвилини розіслав по всіх українських військових частинах наказ не виконувати

розпоряджень Корнілова, а слухатись Центральної ради і давати російському Тимчасовому уряду „всяку піддержку всіми силами, аж до зброї“.

Разом з цим наказом Генеральним Комітетом вкупі з всеукраїнською радою військових депутатів були розіслані у всі українські частини тилу і фронту комісари з дорученням привести в бойову готовність все українське військо, аби при першій потребі виступити на оборону революції.

Послані комісари мусять повідомляти про стан в частинах і про події в тих місцях.

На головні вузлові станції всіх залізниць (як ст. Казятін, Жмерінка, Фастов, Винниця, Конотоп, Бахмач, Курск, Харьков, Полтава і т. п.) надіслані особливі комісари з дорученням контролювати над переїздами ешалонів війська і заперечати „Корніловцям“ всякі перегрупировки. Цим комісарам дані самі широкі інструкції.

І треба сказати заходи українських організованих сил не пропали марно. Коли усунуті різні непорозуміння і сутички то велику, ролю заграли тут українські організації, які густою сіткою оповили Україну.

І не встигла розвестись, чутка про зрадницький замах Корнілова, як тільки дійшли заклики і накази Генерального Секретаріата та Військового Комітету Українське військо, організації і громадянство голосно почало одгукуватись до Центральної Ради, а тим самим до російського Тимчасового Уряду. Вся Україна сколихнулася, стала на сторожі і готова дати опір всім ворогам трудового народу, всім ворогам волі України.

В. К.

В Генеральнім Комітеті.

До виконання постанови Генерального Секретаріата Центральної Ради, Український Військовий Генеральний Комітет розіслав всім Українським частинам і організаціям як на фронті так і в тилу, а також і представникам Генерального Комітету таку телеграму: „Накази генерала Корнілова не виконувати. Українці повинні всяко підтримувати Тимчасовий Уряд хоч і прийшлося би стати до зброї. Замість Корнілова Главноверхом призначений генерал Клембовський, котрому безумовно і належить підлягати. О всім що може бути зв'язком з авантюрою Корнілова зараз телеграфуйте Украингенеркомітету. Петлюра“

Представником Генерального Комітета при військовим міністерстві, розіслана циркулярно із Царського Села слідує радіотелеграма:

„По дорученню Секретаріата Української Центральної Ради об'являється для відома всіх військових українців: контр-революційний заговор на чолі з ген. Корніловим загрожуює всім здобуткам революції, як в Росії, так і на Україні. Перемога Корнілова привела б до порабощення російської демократії і нового поневолення України.

Всі військові українці повинні всемірно підтримувати тимчасове правительствo в його боротьбі з контр-революцією. Кожен українець, не повстаючи в сю рішучу хвилю на захист революції, буде зрадником революції і всієї України. Полозов“.

У відповідь на заклики Генерального Комітета та його представників, до Комітета одержуються подібні відповіді:

Із Севастополя. Ваше розпорядження прийняли до виконання. Українці воляки

чорноморської флоту, гарнізону і грома, днає підлягають Тимчасовому Урядові-Центральній Раді і Раді військових та робітничих депутатів, додержують спокій, експесів ніяких. Військовою владою ваша депеша оголошена флоту, гарнізону і громадянам. Український Військовий Комітет.

28 корпус. Українські часті 28 корпусу стоять на стороні Тимчасового Правительства і на стороні здобутків України і Росії. Голова Укр. Корпусної Ради.

104 дивізія. Передаю резолюцію винесену полковим комітетом 104 окремої інженірної роти: „Полковий Комітет цілком приєднується до резолюції Українського Генерального Комітету і ні на яку авантюру з боку ген. Корнілова не піде, а всі свої сили віддасть на піддержку Тимчасового Правительства“. За голову дивізіонного комітету Шевченко.

3 Оренбурга. Оренбурзька українська громада підлягаючи Українському Генеральному Комітету всіма силами підтримує Тимчасове Правительство. Голова Петренко.

3 Чернігова. 29 серпня зібрання другого курія 1-го українського запасного полку, вислухавши телеграму Керенського про контр-революційні заходи Корнілова постановило: боротися вкупі з Центральною Радою, та Генеральним Секретаріатом до останньої краплі крові з ворогом всього трудового люду.

Командир 2-го курія пор. Ільчук.

3 Вязьми. Телеграму одержали. Підлягає тільки Центральній Раді і Тимчасовому Правительству. Військова Громада.

5 зап. кавалер. полк. Заслухавши телеграму військового секретаря Петлюри, Рада військових депутатів 5 зап. кавалер. полку і перемінного складу його, висловлює повну готовність стояти на сторожі інтересів революції і волі України і підлягає розпорядженням Тимчас. Правительства і Українськ. Генер. Комітету. Голова Ради Яковлев.

7 піш. полк. Українська громада 7 піш. полку в зв'язку з авантюрою ген. Корнілова постановила підтримати через Укр. Генер. Комітет на Центральну Раду Тимчасове Правительство аж до вжиття сили зброї. Голова Ради Федій.

3 Симферополя. Спокійно. Ждемо дальших директив. Виконавчий комітет.

1 укр. зап. полк. Полкова Рада 1-го укр. зап. полку на загальному зібранні 30 серпня обміркувавши авантюру Корнілова і систематичну зраду вивших генералів і те нещастя до якого довели Росію і Україну зрадники цілком приєднується до резолюції Всеукраїнської Ради Військових, а також домагається аби Укр. Центральна Рада надала Генеральному Комітету вислухати військову владу на Україні, а також наказати укр. Ген. Комітету негайно усунути з військових посад контр-революціонерів і призначити на їх місця людей вірних революції. Голова Ради прап. Коваленко.

Київський гарнізон. Ми, представники від українців, од всіх частин київського гарнізону зібравшись 28 августа і, обміркувавши сучасний момент, ухвалили:

1) Вважаючи на контр-революційні виступи Ставки на чолі з Корніловим, а також на події в Петербурзі, а головним чином у Києві, приєднується до постанови Виконавчого комітету Всеукраїнської Ради Військових депутатів, аби всю владу на Україні Центральна Рада через Генеральний Секретаріат негайно взяла в свої руки.

2) Прохати Центральну Раду негайно проводити через Генеральний Секретаріат в життя всі постанови 2-го Всеукраїнського Військового з'їзду.

3) Чекаємо від Секретаря по Військових справах приказів і розпоряджень, які нами негайно будуть виконані.

Укр. Військов. Комітетом західного фронту ухвалена на надзвичайному засіданні 28-го серпня с. р. з приводу виступу контр-революціонерів на чолі з Корніловим.

Позаяк в цьому виступі винен перш за все Тимчасовий Уряд, який весь час братаючись з проводарями контрреволюції особливо з Корніловим, не звертав уваги на перестороги з боку революційної демократії, не вживав заходів проти явно провокаційних виступів контр-революціонерів (в події з богдановцями і т. и. обмеження прав військових комітетів, заборони з'їздів, зборів, перепони в організації війська на національних підставах, повернення кари на горло то що) і сам в особі добродія Керенського робив натяки українцям на німецькі гроші, в чому тепер обвинувачує Корнілов Тимчасовий Уряд, Військовий Комітет Західного фронту ухвалив домогаться: за для забезпечення спокою краю і здобутків революції на Україні і взагалі в Росії:

1) Аби Українська Центральна Рада взяла в свої руки всю владу на Україні і негайно видала третій Універсал з затвердженням конституції України і призначенням Генерального Секретаріату.

2) Щоб були затверджені всі українські організації на фронті і в тилу.

3) Щоб були обмежені права військових влад в дієвій армії що до політично громадського життя.

4) Щоб Центральна Рада вжила всіх заходів що до самої широкої українзації війська.

5) Звернути саму пильну увагу на гнізда контр-революції на Україні (штаб Київської округи і фортеці, вищі школи і т. и.

6) Подбати аби вільне козацтво мало широкий розвиток по всій Вільній Україні.

7) Припинити всю контр-революційну пресу на Україні, а друкарні передати Українським Революційним організаціям.

8) Яко мога скоріше скликати Українські Установчі Збори, котрі повинні отбутись до загально-російських.

Домагаючись цього Український Військовий Комітет Захід. фронту вживатиме усіх можливих заходів до рішучого підтримання всіма засобами Українську Центральну Раду також Тимчасовий Уряд оскільки останній буде непохитно стояти на варті здобутків революції взагалі, а на Україні з окрема.

(Підписи).

Всіх телеграм, що надходять у відповідь на заклик в цім числі немає змоги умістити.

Генеральним Комітетом в штаб південно-зах. фронту капітану Удовиченку була послана телеграма:

„Передайте офіційно генералу Огороднікову привіт від Українського Генерального Комітету з призначенням його на відповідальну посаду в тяжкий час.

Вчора прямим проводом представник Генерального Комітету при кабінеті військового міністра Полозов сповістив про побажання кабінету, щоб Український Ге-

неральний Комітет звернувся до українських частей з закликом всемірно допомогти Тимчасовому Правительству. Вам відомо з телеграми на ваше ім'я, що Укр. Генер. Комітетом се зроблено раніше. Все ж я сповіщаю текст заклика нашому представнику при військовій міністерстві Полозову для доклада військовому міністру і видрукування в газетях. Главнокомандуючому півд. зах. фронтом заявить повну піддержку з боку українців в боротьбі з авантюрою Корнілова.

* * * Московський Комісар Всеросійської Ц. К. Ради Роб. та Салд. Деп. при Центральному телеграфі, при розмові по прямому проводу з представником Генерального Українського Військового Комітету заявив:

„Злі вісті надходять з Дону. Генерал Каледін мобілізує контр-революційні сили. Будьте готові, перевірте революційну енергію і ініціативу, не ждучи нападу контр-революціонерів.

Зробіть попереджуючі заходи.

Хоть тут Корніловська авантюра лічиться вичерпаною, але на Доні, і взагалі в середині Росії, можливі великі непорозуміння. Таким чином, вам треба проявить максимум революційної енергії.

Недавно закінчилось пленарне засідання Всеросійської Ради Роб. та Салд. Деп. і Виконавчого Комітету селянських депутатів. Резолюції поки не винесли. З промов ясно, що у революційній демократії великий здвиг до тісного об'єднання. Корніловський заговор доказав, як необхідно це єднання.

Входження в коаліцію К-Д лічиться неможливим, бо вони, коли не прямо, то стороною, зв'язані з бунтом Корнілова. Намічається в найближчий час увільнення арештованих большевиків і напевне буде розпущена 4 державна дума. Що торкається большевиків, то очевидно, що будуть увільнені ті, котрим не поставлено обвинувачень.

* * * По уповноваженню управляючого міністерством сообщений В. Некрасов, викликавши до апарату (прямого проводу) уповноваженого Генерального Комітету Шумицького між иньшим каже, що загальний стан зараз такий: частина війська, що підійшли до Петрограду, здається, можливо що і останні (дика дивізія) також здаєця.

Лішаються лишень гнізда—Могілев і Дно. Взагалі поки що йде на добре. Далі буде залежати все від ініціативи та організованости на місцях і від спокійного виконання свого обов'язку військовими на фронті.

Заява Петлюри.

Голова Генерального Комітету Петлюра виступив на залізнодорожньому з'їзді з привітанням, в якому сказав скільки слів про діяльність генерала Корнілова. „Тепер нам ясно — заявив Петлюра хто винен тому, що прорвано фронт біля Тарнополя і Ріги і що німці побили наші війська. Буржуазні газети ширять брехні, що винуваті салдати, що вони не хотять захищати рідного краю. Але тепер бачимо, хто винен. Високі офіцери разом з генералом Корніловим збирали військо і одводили од фронту, щоб повести його проти революції.

Генарал Корнілов—заявив Петлюра— дуже хитрий політик. Він заплунав дуже справу українзації війська, яка пішла було за Брусиловим на добру дорогу.

Він підобрався до козаків, бо сподівався, що вони можуть піти разом з панами, проти революції."

Але його погана зрада не може поширитися, бо все військо крім де офіцерів, твердо стоїть за революцію.

Український корпус в боях.

Генер. Комітетом було послане слідує запитання командіру ** українського корпусу: „З огляду на велику зацікавленість в судбі людей вашого корпусу з боку Центральної Ради і широких кол українського суспільства в зв'язку з останніми подіями на фронті, прошу телеграфувати, як підтримали українці честь і боеве ім'я славного корпусу?“. Петлюра.

У відповідь на сю телеграму генер. комітету телеграфовано слідує:

„Повідчую, що в боях 19, 20, 21 серпня ** дивізія з завзяттям і славою виконала свою трудну задачу і задержала натиск німців; з неменьшим лицарством часті ** дивізії видержали бої.

** дивізія введена в бої з 25 серпня і часті її виявляють велике бажання наступати і незломну твердість.

Командуючий корпусом *Гулевич*.

Українізація 5-го запасного кін. полку.

До Генерального Комітету надійшло справоздання про українізацію 5-го запасного кінного полку. Цей полк, як і його перемінний склад (состав) має в собі переважну більшість українців. (в полку 85%, в перемін. складі 98%) лише в резерві український елемент досягає 50 відсотків (процентів). Не вважаючи на брак організаційних сил, на малу свідомість серед солдат українців, на неприхильне, а часом і вороже відношення командного складу, все таки справа українізації полку, як видно з справоздання пішла сталим шляхом.

І причила цьому в тих спільних точках порозуміння, які зуміли знайти українська та російська полкові організації: Українська Рада, та „Совѣтъ военныхъ депутатов“.

Українська Рада згідно з наказом Генерального Комітету вирішила свою постанову що до українізації полку здійснити через полковий совіт військових депутатів. В полковому совіті пішли назустріч бажанням представників військової Ради увійти в склад совіту, а також прийняти план українізації полку вироблений Радою. Під час обміркування плану прибув в полк Командуючий Московською Округом полк. Верховський. Його повідомили про намір українізувати полк. Д. Верховський поставивсь прихильно до цієї справи, заваживши, що він не тільки дозволить українізувати полк, але й буде прохати згоди у військового міністра, як тільки 75 відсотків вояків згодяться на українізацію. Приймаючи на увагу умови Верховського, совіт постановив скликати поескадронно загальні збори солдат, прочитати на зборах відповідну відозву та улаштувати плебісцит себто опрос листовний (письменний), хто за українізацію, а хто проти.

Після закінчення плебісциту має поїхати делегація до полк. Веховського та до Генер. Коміт., аби прискорити справу українізації. Полк мають назвати „1-й Український Козачий Кінний Учебний полк“.

1-го вересня одержана телеграма, що Генеральний Секретаріат Центральної Ради Тимчасовим Урядом затверджено.

Цькування чорносотенців.

З українським рухом військовим боротьбу ведуть всяко. Скажемо от собі пан Оберучев. Він командує Київською військовою округою і на сій посаді прислужується так як тільки вміє, щоб той рух спинити й колоди тяжкі йому під ноги кинути. Колись історик українського військового руху і взагалі українського відродження виявить роллю сього медоточивого есера в справі українській і оцінить по заслугі заходи, зусилля і старання його. Але добродій Оберучев така людина, що не хоче замикатись в „вузький“ круг обов'язків командуючого округою і в межах своїх проводити сю боротьбу. Він виступає і в пресі проти ідеї українських військових частин, чи як він се називає „українізації штика“. До послуг Оберучева „Кіевская Мысль“, де командуючий округою, крім своїх приказів на українські теми, містить також і статті про „українізацію штика“. Нудні ті статті, вимучені, хоч часом і які довжелезні. Ми зараз не будемо спинятись на них. Скажемо тільки, що аргументація д. Оберучева проти ідеї українського війська часто нагадує аргументи, що мало не по днях ми зустрічаємо їх в „Кіевлянині“. В „Кіевской Мысли“ пише Російський есер „останной полковник Оберучев“, в „Кіевлянині“ пишуть чорносотенці, але доля кепкує над „отставним полковником“ і бідолашний читає так і не знає де, в чому, на якій межі кінчається патякання публіциста з „Кіевської Мислі“, що спеціалізувався на „українізації штика“ починається обливання помями, інсинуація і лайка „Кіевлянина“ на адресу українського війська. Очевидно лаври Оберучева в ролі публіциста на „українські військові теми“ не дають спати звичайним чорносотенцям і вони з усіх сил намагаються очернити і заплямувати українські військові справи. Але не мають міри і переливають через край в своєму усердію. Не тільки ідейними аргументами оперіують, але й до погромів кличуть. В Києві, приміром широко розповсюджується відозва, підписана „солдатами Київського гарнізону українцями“, написана російською мовою з закликком до погромів і насильства над українцями. Зміст її ми вважаємо необхідним подати, щоб наші товариші-воєки знали, до якої безсоромности допускаються вовки в овечій шкурі, що поширюючись в українців, видають погромні відозви всеж на російській мові і яку отруту вливають сі погромщики в свідомість неосвоєних, легкодухих і простодушних людей. Ось що пишеться в тій відозві:

„Товарищи солдаты!

Тільки що закончилась кровава бойня в Петрограді і продовжається еще на фронті, благодаря старанням предателей Ленинцев и такая же бойня затѣвается в Києві. Правительство не имѣло права давать самозванной центральной украинской радѣ никакихъ правъ и полномочій, но оно сдѣлало эту ошибку, и мы видимъ теперь результаты этого. Сначала явились Полуботковцы, теперь ихъ кровавую работу продолжаютъ Богдановцы. Рада требуетъ удаление полковниковъ Оберучева и удаление изъ Киева казаковъ и кирасировъ, которые охраняютъ насъ отъ грабежей и кровавой расправы негодныхъ

трусовъ, которые не пошли на фронтъ, но показываютъ свою храбрость въ Києві Товарищи солдаты! Станемъ грудью какъ одинъ человекъ въ защиту Оберучева, будемъ просить комиссара Страдомскаго немедленно телеграфировать Временному Правительству объ уничтоженіи Рады и украинскихъ полковъ. Украина не можетъ отдѣляться отъ всѣхъ народовъ Великой Россіи, чтобы идти въ кабалу къ нѣмцамъ, куда ведетъ ее Рада. Намъ не нуженъ Галицкий языкъ, который Рада хочетъ ввести у насъ. Долой Раду, Долой Петлюру, Грушевскихъ и всю эту кампанію. Не нужно намъ кровавой рѣзни и гибели Украины. Украина получитъ полную автономію послѣ Учредительнаго Собранія, на которомъ этотъ вопросъ будетъ рѣшенъ всѣмъ народомъ, а не кучкой прищепенцевъ, натравливающихъ на гибель народъ украинскій. Мы должны побить нѣмца, а не дѣлать кровавыя расправы дома. Довольно крови. Да здравствуетъ Временное Правительство! Да здравствуетъ товарищъ Оберучевъ нашъ другъ и защитникъ, мы не дадимъ его въ обиду и не позволимъ хозяйничать самозванцамъ. Долой Раду! Просимъ Керенскаго уничтожить ее. Товарищи солдаты и офицеры и всѣ кому дорога Украина! Станемъ грудью на защиту нашихъ интересовъ, противъ австро-нѣмецкихъ прихлебателей.

Солдаты Кіевского Гарнизона Украинцы“.

Зупинятись довго на сій погромній відозві не будемо. Досі українці ні „кривової різні“ ні „кривавихъ росправ“ не чинили, та й не будуть. Чистими шляхами з чистими руками йдуть вони до своєї чистої ж таки і світлої мети. Центральна Рада і діячі українського руху, зокрема військового, стоять вище всякихъ підозрінъ і лайки з боку чорносотенців. Доручене народом українським діло вони провадять совісно і чесно. Центральна Рада кличе до згоди, до порозуміння всі народи, що живуть на Україні, згряя чорносотенців вживає всіхъ засобів, щоб тої згоди не було щоб не допустити до неї. От і відозва наведена нами, свідчить про се. Можна звичайно повітати пана Оберучева з тим, що та кумпанія, яка кличе, дозвіщення Центральної Ради і українських полків, так щиро співає одночасно славу йому, називаючи його „товарищемъ, другомъ и защитникомъ“ своїм.

Але з другого боку ми маємо право поставити Оберучеву і таке запитання:

Що зробив п. Оберучев, щоб викрити сю темну кумпанію погромщиків і заговорщиків, що підюже населення проти найвищого органу на Україні, закликає людей до насильства і вносить неспокій і гвалт в життя наше без того розбурхане сучасними безладними подіями? Що роблять в сій справі „апарати власті“, ключі од яких в руках Оберучева і чи думає він робити щось, щоб припинити це цькування, явно провокаційне і небезпечне в районі військової округи на тетрі військових подій?

П.²

Шоста сесія Центральної Ради.

Ранішнє засідання 6 августа.

Засідання одчиняється в 11^{1/2} год. ранку. Головує тов. голови Веселовський. В початку засідання робить доклад М. Грушевський про діяльність Комітету Центральної Ради (Малої Ради) під час перерви сесій Центральної Ради.

М. Грушевський дає обзор діяльності і настроїв під час четвертої і п'ятої сесій Центральної Ради і докладно розповідає про роботу Комітету Центральної Ради після засідання п'ятої сесії. М. Грушевський каже, що першим ділом Комітету були переговори з неукраїнськими націями в справі поповнення Комітету їх представниками. Після двотижневих переговорів Комітет був поповнений і приступив зараз до організації Секретаріату і вироблення статуту його.

Робота була дуже тяжка і відповідальна, але дякуючи тому, що представники неукраїнських націй щиро стали в допомогу, статут був нарешті односторонньо ухвалений і переданий по телеграфу Генеральним Секретарям, які ще за день виїхали в Петроград. Був також вироблений і ухвалений наказ Комітету Центральної Ради. Під кінець Комітету випало виконати ще одне велике діло—поповнення повної Центральної Ради представниками з національних меншостей, яке вдалося йому з успіхом зробити.

М. Грушевський пропонує затвердити роботу Комітету вказуючи на те, що робота йшла в дуже тяжкий час. В кінці своєї промови М. Грушевський звертається до Ради і прохає увільнити його од головування в Центральній Раді, мотивуючи тим, що він дуже втомлений нервовою роботою і не має сили задовольняти всі потреби головування Радою.

Т. Чапківський од фракції позапартійних соціалістів пропонує Зборам прохати М. Грушевського остатися й надалі головою. (Збори довго вітають Грушевського оплесками).

Слідуючим промовцем виступає М. Ковалевський (Ук. с. револ.).

Дійсно нам приходится переживати тривожні часи. І сама велика небезпека в тому, що революція пішла, так мовити, на убыль. Ми бачимо, що контр-революція набирає сил кожен день. Перший організований виступ контр-революції—це був провокаційний напад на Богданівців. Як же Правительством охороняє нас од контр-революції? Ми бачимо, як правительственні органи забороняють український з'їзд духовенства, ми чуємо що-дня заборони в військових справах. Виродовольчій справі Правительством не довіряє Земельним Комітетам і ріжним місцевим громадським установам, навпаки воно гадає вести продовольчу справу, спираючись на оружну силу. Такий приклад ми маємо на Поділлі і Волині, де по селах стоять козаки і козакерійські часті. Правительством таким чином висловлює недовіру селянам. Невдавна військова влада зробила велике насильство над самою Центральною Радою: після сумних подій з Богданівським полком Центральна Рада утворила комісію для всестороннього освітлення цих подій—а генерал Корнілов через штаб Київської округи передав наказ припинити діяльність цієї комісії. Проти наших кращих військових людей ген. Кондратовича, полк. Поплавка і полк. Капкана починаються утиски. Над ними одразу призначається слідство по самим дивовижним мотивам.

От на який шлях стало Правительство. Тепер ми бачимо, що воно не затвердило того статуту, який був складений на основі згоди 3 липня. Правительством не дало можливості працювати Генеральним Секретарям і само в той час нічого не зробило. Воно зараз скликає Московську нараду, яка буде тим старшим нотаріусом, у якого буде заключена купча

кріпость на продаж революції (оплески). Наш шановний голова втомився—та і всі ми втомилася, через те, що революція не переходить до діла. Кінчає свою промову він словами: „Хай живуть Українські Установчі Збори!“ (гучні оплески).

З приводу доклада М. Грушевського висловилося ще кілька промовців і було ухвалено таку формулу переходу укр. пар. еоц.-рев.:

Заслухавши доклад про діяльність Комітету Центральної Ради і висловивши йому довіру, Центральна Рада переходить до чергових справ і прохає М. Грушевського лишитись головою Ради. Збори вітають Грушевського гучними оплесками, після чого він бере свою відставку назад.

Далі виступають з докладами Генеральні секретарі.

Доклади Генеральних секретарів.

Генеральний Секретар по судових справах В. Садовський робить загальний доклад про діяльність всього Секретаріату. Він вказує, що дійсної роботи, яку намічала Секретарям Центральна Рада, вони не могли зробити через те, що не були затвержені. Діяльність Секретаріату виявилася в тому, що він організував підготовку до тої роботи, яку повинен був він вести після офіційного затвердження. Крім того Секретаріат по змозі задовольняв ті установчі інституції, які зверталися до нього. Правда, багатьом приходилося одмовляти через те, що од Секретаріату прохали наказів, распоряжень; Секретаріат же не мав на то права.

Секретар по справах військових (С. Петлюра) дає короткий обзор військового українського руху і переведення в життя національного принципу в армії. Він каже, що в останні часи українізація армії придбала собі багато прихильників серед російських військових властей. Одступлення нашої армії показало, що українські часті краще всіх тримають дисципліну і коли напад ворога вдалося одбити, то це зробили українізовані часті. Маються відомості, що Полуботківці, яких охрестили тут бунтовщиками виказали себе, як кращі оборонці країни. Далі Петлюра розповідає про свою поїздку в ставку і переговори з главнокомандуючим в справі українізації війська. Після тої поїздки генерал Брусілов, який був тоді главнокомандуючим, видав кілька приказів, які значно посували вперед українізацію війська. Тоді був виданий особливо важний приказ, яким розрішалося українізувати гарнізони.

Далі він розповідає докладно про роботу Генерального Військового Комітету в справі освіти салдат. Докладує також він про заснування по де-яких містах України полків „Вільного Козацтва“, які поставили собі метою охоронять порядок в країні. Підкреслив також дуже приємну рису, що в де-яких містах ця міліційна добровільна армія складається без ріжних національностей.

Генеральний Секретар по земельних справах Б. Мартос дає огляд земельної справи на Україні. Він каже, що Тимчасове Правительством мало звертало уваги на земельну справу на Україні. Правительством не мало певного програму і це тяжко одбивалося на ділі. Ріжні установи надсилали свої прикази, распоряження протилежні один-одному. Ці распоряження часто спізналися і вносили повне безладдя в земельну справу. Дійшло до того, що військові власті, які нічого не розуміють в земельній справі, стали видавати нака-

зи. Генерал Корнілов своїм наказом вніс цілу смуту в село, бо майже скасував діяльність земельних комітетів. „От в такий тяжкий час прийшлося мені прийняти завідування земельними справами“—каже Мартос.

Далі він переказує, які саме підготовчі роботи розпочав в справі земельної реформи, в справі охорони лісів. Докладує про заснування відділів скотрства хліборобських машин і агрономичної допомоги. При кінці своєї промови Мартос каже, що Правительством, затримуючи затвердження Секретаріату, наробило великого лиха. „Становище України, яке кормителя всієї Росії, погіршало і може скоро прийти такий момент, коли з України не можна буде вивести ні одного мішка зерна. Вихід один—зосереджувати владу по сільсько-господарській справі тут на Україні.

Далі виступають з короткими докладами Генеральний Секретар по міжнародних справах Шульгин і його товариш по забезпеченню прав єврейської нації Зильберфарб. Шульгин меж иншим розказує про делегацію ріжних народів України і Росії, які в останні часи почали прибувати до нього для порозуміння.

Генеральний Секретар по справах освіти І. Стещенко каже, вся робота його Секретарства пішла на те, щоби початкова школа на Україні в цього року була українська. Для цього по ріжних городах України були улаштовані курси для учителів—всього біля 50 курсів. Зараз уже кінчається друкування підручників і потрібних в школах книжок. Він ствержує, що справа українізації школи в більшості губерній поставлена на твердий ґрунт. В губерніях же Харківській і Херсонській справа стоїть гірше через те, що міністерство освіти, на чолі якого стояв кадет Мануйлов, нічого не дбало про українізацію навіть там, де цього хотіло населення. Вспрві українізації середньої школи робиться все тільки по власній ініціативі місцевих установ. Досі ще нема наказу про українізацію казенних середніх шкіл. Кепсько стоїть справа з заведенням українських кафедр по вищих школах, бо ще й досі на чолі їх стоять старі, до революційні чиновники. Кінчаючи свій доклад Стещенко вказує, що успішно піде робота тільки тоді, коли Секретаріат буде мати владу на всій Україні без винятків.

Вкінці засідання зробив доклад про переговори з Правительством Генеральний Секретар по справах внутрішніх В. Винниченко. Він розповів про всі засідання з юристами і членами правительства, передав всі розмови з де-якими міністрами під час перебування в Петрограді. Винниченко між иншим підкреслив, що всі члени делегації і представники національних меншостей односторонньо обстоювали перед Правительством ухвалені Центральною Радою пункти.

Засідання скінчилося в 4 г. по півдні.

Третій день.

Ранішнє засідання—7 августа.

На вчорашньому ранішньому засіданні обговорювалася інструкція временного правительства Генеральному Секретаріатові.

З промовами виступали: генеральний секретар Рафес, який майже повторив свою промову, сказану на засіданні „Малой Ради“, Любінський (націонал-революціонер), М. Шраг (укр.-соц. револ.) та голова Секретаріату В. Винниченко.

В своїй промові Винниченко вказує на те, що інструкція дає нам одну важну позицію. Закріпившись на ній, ми будемо далі боротися за наші права. І позицію ту ми одержали з бою, а не—як де хто думає—з ласки правительства. І одержали ми багато більше, ніж прохали за першої делегації. Інструкція признає ідею автономії України, яка буде розвиватися все глибше, коли піде робота на основі згоди з неукраїнською демократією. Як порвемо зовсім з правительством, тоді може стати щось велике і страшне. І те страшне—передусім для нас. Може вийти з того розділ України на дві частини—і над одною запанує німець, другу придавить москаль, а яке нещастя це буде—усім нам відомо. Тому треба прийняти тимчасову інструкцію і боротися далі за наші національні права.

„Мала Рада“ про інструкцію временного правительства.

В неділю вечером відбулося засідання Комітету Центральної Ради або Малої Ради. Засідання це було продовженням суботнішнього, на якому генеральний секретар Винниченко розказував про переговори з временним правительством.

На цьому засіданні обговорювалася інструкція секретаріату; виступало багато промовців—більшість представників неукраїнських партій. Між ними не було ні одного, який сказав би, що інструкція його задовольняє—сі говорили про те, що російське правительство зле робить коли в такий тяжкий час іде проти вільного руху України. Промови були такі

Генеральний секретар Рафес, що був в Петрограді в делегації заявив, що інструкція временного правительства не є результат згоди з делегацією, вона є вчинком (актом) одностороннім, який має дуже великі хиби і недостатки. Неперед усього правительство в цій інструкції хоче обмежити, обкряти Україну навіть з тих земель, де живе велика більшість Українців. Але дає право заявити свою волю через місцеві самоуправадження. І тої думки про самопреділення нам нема чого боятися. Разом з тим правительство ясно підчеркує, що воно дуже дбає про національні меншости, коли виділяє північні повіти Чернігівщини. Але це не повинно нам дати приводу до розриву з правительством. Труднішою є вже продовольча справа. Правительство не признає продовольчого Секретаріату—але трудно земельне питання розв'язувати, не торкаючись продовольчого. Промовець радить, погодитися і з цим.

Далі з інструкції видно, що секретарі будуть простими чиновниками Петрограду. Але бути чиновником російського правительства не такий уже сором.

Спинившись на пункті 9—каже промовець, що він значить те, що правительство ставиться з недовір'ям до секретаріату, бо може видавати прикази без його. І тут залежить од нас самих, чи ми зможемо примусити временне правительство рахуватися з нами.

Ціла інструкція—як вказував бувший міністр Церетелі—показує ясно, що між нами і правительством є висока стіна недовіря. Як резину так і інструкцію може правительство розтягнути, як і коли йому захочеться. Працювати в її межах буде досить трудно—але, коли правительство зробить зовсім неможливою цю роботу, тоді ми порвемо з ним всі зв'язки.

Після Рафеса виступає багато про-

мовців і вони незадоволені інструкцією, але де які кличуть одкинути, а де які прийняти інструкцію. Тільки представник партії „народної свободи“ задоволений інструкцією.

Після всіх дебатів на 5 день шостої сесії Центральної Ради було ухвалено прийняти інструкцію Генеральному Секретаріату, як базу для дальшої боротьби за автономію України.

ХРОНІКА

3 життя 21 армейського Корпусу. 6 Серпня, відбулося зібрання Українців 21 армейського корпусу. Після вибору президіуму, заслухано було доклада про поїздку делегації до Військового Генерального Комітету, в справі українзації корпусу. Доклад прочитав член делегації К. Поліщук, який на прикінці оголосив привітання Генерального Секретаря по справах військових С. Петлюри Корпусній Українській Раді. В привітанні С. Петлюри зазначено, що 21 армейський корпус за свої бойові подвиги вважається Ставкою за найкращий і висловлюється надія, що і далі наш 21 корпус буде стояти на сторожі, як своєї честі так і справедливих вимог на користь України.

Збори вислухали з великим задоволенням і радістю звістку про призначення корпусу Українським. Після доклада, збори ухвалили з свого боку, щиро вітати Генеральний Секретаріат, а також Генеральний Військовий Комітет з С. Петлюрою на чолі й висловити їм сердечну подяку за їх користь праця для рідного краю.

Окрім того, збори постановили прохати командіра корпусу зробити розпорядження про затвердження приказами по частинах всіх українських рад чи комітетів в частинах корпусу.

В зв'язку з тим, що Ставкою визнана Українська організація корпусу, збори вирішили вибрати тимчасову корпусну раду і при ній комісію по справі українзації корпусу.

Порядок виборів членів ради установлено такий: 1) кожна велика й мала частина намагаються по одному кандидату з котрих зібрання обирає раду та військову комісію; 2) в склад ради та військової комісії повинно входити 10 членів (5 в раду і 5 в комісію). Рада складається з голови, заступника, двох членів та писаря. Рада виробляє статут і скликає загальні збори (надзвичайні) для затвердження статуту і виборів постійної ради.

Українізація санітарних частин при Українських корпусах і Главноуповноважений Червоного Хреста Руминського фронту. В зв'язку з тим, що де які корпуси Ставкою Главноверха призначені до українзації, Генеральним Секретарем по справах військових вжито було заходів, аби й санітарні частини були українзовані. 24 липня с. р. Секретарем по справах військових була розіслана телеграма Комітетам Руминського фронту В. Земського Союзу, Союзу Городів та Главноуповноваженому Червоного Хреста, такого змісту: „Зважаючи на останнє розпорядження Главноверха про українзацію корпусів на Руминському фронті, гадаю, що і громадські установи, що обслуговують ці корпуси також повинні бути українзовані. До переведення цього пропоную вживати заходів і про все повідомити.“

Додаток К. П. Дегенвера 11967. Од Комітетів Земського та Городського Союзів поки що в цій справі відомостей нема.

Главноуповноважений Червоного Хреста на Руминському фронті 26/VII надіслав до Генерального Комітету телеграму такого змісту:

„Главноуповноважений гадає, що українзація установ Червоного Хреста в отрядах, які ви указали неможлива, через те, що ці установи не є постійними при військових частинах. На випадок, коли військові частини перекидуються з одного фронту на другий установи Червоного Хреста лишаться на місці. Але в справі цієї переписки запрошено інструкцій Головної управи Червоного Хреста. За головного уповноваженого Румофронта—Ляшенко. Як бачимо знайшовши і формальні причини люди роблять отвод, аби тільки не допомогти справі.“

Українці воїни в Фінляндії. 10 серпня до нас дійшло чергове справоздання президіуму української військової ради м. Гельсінгфорса про життя українців воїнів, що розкидані в далекій Фінляндії.

По ініціативі Гельсінгфорської ради—пишуть нам,—було скликано два областних військових українських з'їзди, на яких постановлено заснувати центральну військову раду в Гельсін-

гфорсі, яка б керувалася організаційною справою по між українцями, що розкидані в Фінляндії. Другий з'їзд постановив мати при Раді в Гельсінгфорсі комісію, яка б виключно слідувала і дбала про відокремлення українців воїнів в опрічні частини. Пізніше ця комісія перемінила назву на військовий комітет при Українській Раді Фінляндії. В склад комітету входить до 17 осіб. Цей виконавчий комітет виробив статут, який має бути затверджений 24 серпня загальними зборами. Члени військового комітету їдуть по Фінляндії і налагоджують організацію. Але в цій роботі трапляється багато перешкод, як з боку військової влади, так і з боку товаришів росіян, які вороже ставляться до наших організацій. 23 липня Рада постановила увійти в проханням до військової влади, щоби вона допомогла українцям організуватися в окремі частини. Поки що відповіді не маємо. Більшість солдат українців уперто домагаються організації в окремі частини з тим, що вони підуть куди угодно. Але солдати хочуть йти не окремими гуртками на фронт, а всі разом і по наказу Генерального Секретаря по справах військових.

Щоб бачити, як відносяться російські місцеві демократичні організації до українських організацій наведемо такий факт: Українська Рада м. Гельсінгфорса звернулася, аби українцям було дано представництво в раді робітничих та солдатських депутатів і в виконавчому комітеті, але представництво було дано не пропорційно, а тільки в числі одного чоловіка в раду роб. та солд. депутатів і одного чоловіка в виконавчий комітет (без права рішачого голосу). А ось ще один факт. Коли ми дізналися, що до нас приїде делегат од Генерального Комітету, то вирішили зустріти його з почесною вартою, музикою і т. п. Але коли ми оповістили про це коменданта Свеаборгської фортеці, то він заборонив це робити. Взагалі треба сказати, що українцям дають користуватися свободою тоді, коли вони свої вимоги підтримують силою.

При Українським Військовим Генеральним Комітеті відкрилося прес-бюро.

Прохаємо усі часописи, як щоденні, так тиждєвні і місячні, надсилати свої періодичні видання до м. Києва в Український Військовий Комітет.

При українським Військовим Генеральним Комітеті, в агітаційно-просвітнім відділі відкрилась книгарня, яка виконує замовлення на ріжну соціалістичну і агітаційну літературу. Замовлення виконуються за готівку ріжних військових частин фронту, флоту й тилу.

Агітаційно-Просвітнім відділом Генерального Комітету, видані такі брошури А. Боян. **Інтереси Робітництва та національне питання.** Ц. 10 коп.

Полк. Пилькевич. **Кто такі українці и чего они добиваются.** Ц. 50 к.

Сі книжки можна виписувати з книгарні при Генеральному Комітеті.

Од редакції „Вісника“.

Редакція прохое всіх передплатників, які вносять доплату на „Вісник“, зазначати свій старий № передплати.

Друкарня Центральної Української Ради. Михайлівська № 18. Тел. 17-00.